

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Tapio Oinas

**Oulunsalon lukion ura- ja jatko-opintojen ohjauksen
suunnitelma osana uuden opetussuunnitelman ohjausta**

**Jyväskylän yliopisto
Opettajankoulutuslaitos
Opinto-ohjaajakoulutus
Jyväskylä 2007**

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	3
2	OHJAUS, SEN PERUSTEHTÄVIÄ, TAUSTATEKIJÖITÄ JA TILASTA SUOMESSA VUOSITUHANNEN VAIHTEESSA.....	4
	2.1 Ohjaus- ja opinto-ohjaus-käsite.....	4
	2.2 Ammatinvalinnanohjaus.....	6
	2.3 Ura- ja elämänsuunnitteluohjaus.....	6
	2.4 Lukio-ohjauksen perustehtäviä.....	7
	2.5 Lukio-ohjauksen taustatekijöistä.....	8
	2.6 Lukio-ohjauksen tilasta Suomessa vuosituuhannen vaihteessa.....	9
3	LUKION OHJAUS JA OPINTO-OHJAUS V. 2003 OPETUS- SUUNNITELMAN PERUSTEIDEN MUKAAN.....	9
	3.1 Ohjaus.....	9
	3.2 Opinto-ohjaus.....	10
4	OULUN SALON LUKIO.....	11
	4.1 Lukio-opetusta vuodesta 1988.....	11
	4.2 Ohjauksen tilan selvitys v. 2004.....	11
	4.2.1 Opettajakysely.....	11
	4.2.2 Opiskelijakysely.....	12
5	URA- JA JATKO-OPINTOJEN OHJAUS OULUN SALON LUKIOSSA.....	12
	5.1 Ensimmäinen vuositaso.....	13
	5.2 Toinen vuositaso.....	14
	5.3 Kolmas ja neljäs vuositaso.....	15
6	OULUN SALON LUKION UUSI OHJAUKSEN SUUNNITELMA.....	15
	6.1 Toimijakohtainen malli.....	15
	6.2 Vuositasoittainen malli.....	16
7	URA- JA JATKO-OPINTOJEN OHJAUKSEN TOTEUTUMAN ARVIOINTIA JA NÄKÖALOJA.....	18
	LÄHTEET.....	19
	LIITE 1.....	20
	LIITE 2.....	21
	LIITE 3.....	22
	LIITE 4.....	23

1 JOHDANTO

Käsillä oleva kehityshanke on paitsi esitys lukion ohjausjärjestelmän muutosprosessin tarpeesta myös reflektio ohjaajan kasvusta professiossaan. Aloitin Oulunsalon lukiossa opinto-ohjaajana elokuussa 2003, ja aiempaa ohjaajakokemusta minulla oli vuosi yläasteelta. Tuolloin olin ollut päätoiminen yläasteen opinto-ohjaaja, jolla oli lisäksi opetettavanaan ala-astelaisille äidinkieltä, uskontoa ja poikien liikuntaa. Vastaava päätoimisuus sai sitten jatkoa lukiossakin: opinto-ohjauksen ohella opetin ja opetan edelleen toista kotimaista, ruotsia. Ensimmäinen lukuvuosi 2003-2004 oli varsin kiireinen ja piti sisällään monien asioiden opettelua ja sisäajoa. Lisäksi lukiollamme muodostettiin tuolloin työryhmiä, jotka alkoivat uuden opetussuunnitelman työstämisen omilla teemoillaan ja aihealueillaan. Itse kuului ohjauksen työryhmään, jonka suunnitelma Oulunsalon lukion ohjausjärjestelmäksi piti sisällään tarkennetut ohjeistukset ohjauksen roolittamisesta ja ohjauksen vuositasokohtaisista toimenpiteistä. Uusien ohjeistusten taustalla on ollut myös ajallemme tyypillinen tehokkuus-ajattelu ymmärrettävästä syystä: Oulunsalon lukiossa ei ole edelleenkään uudessakaan ohjausjärjestelmän suunnitelmassa mainintaa säännöllisistä, lukujärjestykseen sijoitetuista ohjauksen luokkatunneista, mikä on erityisen leimaa-antavaa jo lähtökohtaisesti kehityshankkeelleni; voi kai puhua peruslähtökohdasta. Vain lukion aloittavilla on ensimmäisessä jaksossa ohjauksen opetustuokioita. Näin ollen opetustuokioiden tyystin muuten puuttuessa lukujärjestyksestä ohjauksen on muilta osin oltava hyvin organisoitua, selkeästi roolitettua ja sisällöllisesti pohdittua. Lukiomme ryhmiä koskevan opinto-ohjauksen luonne on hyvin selkeästi informatiivisia, lyhyehköjä tuokioita suosiva.

Ohjauksen työryhmämme suunnitelma hyväksyttiin, ja opettajakunta myös sitoutui siihen. Tässä on myös huomattava, että ennen minua lukiolla ei ollut ollut päätoimista opinto-ohjaajaa muutama vuoteen – koulutoimi ja lukion rehtori reagoivat uuteen opetussuunnitelmaan ohjauksen lisäpanostuksella, mikä heijastui kahtalaisesti: päätoimisen opinto-ohjaajan toimen avaamisena ja myöhemmin oleellisesti tarkentuneena ohjausjärjestelmän suunnitelmana.

Pääsyni opinto-ohjaajakoulutukseen syksyllä 2004 myötävaikutti osaltaan siihen, että ohjausjärjestelmän tarkastelu tuli uudelleen ajankohtaiseksi. Jo tuolloin oli ryhdyttävä pohtimaan aihetta, josta kehityshankkeen voisi tehdä. Konsultoin asiassa lukion tuolloista rehtoria, jonka kanssa päädyin tehdyn kyselyn perusteella ottamaan kehityshankkeeni aiheeksi ohjausjärjestelmän ura- ja jatko-opintojen ohjauksen suunnitelman. Viimeisimpänä ohjausjärjestelmään ja kehityshankkeeseen on osaltaan vaikuttanut rehtorinvaihdos. Sekä entisen että uuden rehtorin kanssa ohjausjärjestelmä on aika ajoin saanut osakseen hienosäätöä ja päivityksiä. Kaiken kaikkiaan voi todeta, että Oulunsalon lukion ohjausjärjestelmän suunnitelma on läpikäynyt matkan varrella mittavan, monitasoisen ja lukion rehtoria, opinto-ohjaajaa sekä opettajakuntaa haastaneen keskustelun, jonka kulusta, vaikutuksista, tuloksista ja johtopäätöksistä sekä erityisesti lukion arjessa konkretisoitumisesta tämä kehityshanke koostuu.

Rakenteellisesti kehityshankkeeni jakautuu seuraavalla tavalla. Toisessa luvussa määrittelen teorian kautta ohjausta, opinto-ohjausta, ammatinvalinnanohjausta, ura- ja elämänsuunnitteluohjausta lyhykäisesti käsitteinä sekä ohjauksen perustehtäviä ja niitä sekä lukiomme että valtakunnallisia taustatekijöitä, jotka oleellisesti vaikuttavat lukiossa annettavaan ohjaukseen. Aion tässä luvussa myös kartoittaa ohjauksen tilaa Suomen lukioissa kaiken kaikkiaan 2000-luvun alun tutkimuksen perusteella.

Kolmannessa luvussa läpikäyn vuoden 2005 opetussuunnitelman ohjeistuksia ohjauksen ja opinto-ohjauksen osalta. Seuraava luku pitää sisällään joitakin perustietoja lukiostamme ja sen toimintaympäristöstä Pohjois-Pohjanmaalla sekä ohjausjärjestelmän tilan kartoituksen, joka koostuu opettajille suunnatun kyselylomakkeen tuloksista ja opiskelijoiden tekemän valtakunnallisen nettikyselyn yhteenvedosta. Viidennessä luvussa käyn läpi Oulunsalon lukion tämänhetkisen ura- ja jatko-opintojen ohjauksen suunnitelman ja toteutuksen käytännön esimerkein havainnollistettuna vuositasoittain. Sen jälkeisessä luvussa esittelen uuden ohjausjärjestelmän toimijakohtaisen mallin ja vuositasoittaisen mallin. Viimeisessä luvussa pureudun uuden ohjausjärjestelmän tuomiin ilmiöihin: mitä hyvää, mitä parannettavaa ja mihin kehityshaasteisiin olisi löydettävä ratkaisu.

2 OHJAUS, SEN PERUSTEHTÄVIÄ, TAUSTATEKIJÖITÄ JA TILASTA SUOMESSA VUOSITUHANNEN VAIHTEESSA

Seuraavassa pohdin ohjausta hieman tarkemmin käsitteenä pyrkien tekemään eroa ohjauksen, opinto-ohjauksen, ammatinvalinnanohjauksen ja ura- sekä elämänsuunnitteluohjauksen välille. Lisäksi käsitelen ohjauksen perustehtäviä ja lukio-ohjaukseen vaikuttavia taustatekijöitä. Luvun lopussa esittelen tutkimuksen lukio-ohjauksen tilasta Suomessa. Tukeudun maltillisesti teoriakirjallisuuteen käyttäen sitä siinä mittakaavassa, kuin koen tarpeelliseksi kehityshankkeessani, joka on luonteeltaan pääosin empiristinen toiminnan kuvaus.

2.1 Ohjaus- ja opinto-ohjaus-käsite

On vaikea löytää yhtä, kaikenkattavaa määritelmää ohjaukselle, sillä teoreettisia määritelmiä on lukuisia joukko. Gladding (1996) esittää, että määritelmistä on kuitenkin erotettavissa joitakin yhteisiä ominaisuuksia:

1. Ohjaus ammattina edellyttää tiettyä koulutusta.
2. Ohjaus on aktiivista toimintaa, ei vain passiivista ongelmien kuuntelemista.
3. Ohjauksessa käsitellään henkilökohtaisia, sosiaalisia, ammatillisia ja koulutuksellisia kysymyksiä.
4. Ohjaajat työskentelevät yleensä sellaisten ihmisten parissa, joiden ongelmat vaativat vain lyhytkestoista interventiota.
5. Ohjaus on teoriapohjaista ja noudattaa joitakin yleisiä periaatteita.
6. Ohjausprosessissa pyritään kehittämään ohjattavan itsetuntemusta, elämänhallintaa ja itseohjautuvuutta.
7. Ohjaus jakaantuu useisiin erityisosa-alueisiin.
(teoksessa Lairio & Puukari 2001, 11).

Onnismaan, Pasasen ja Spangarin mukaan ”British Association of Counsellors” määrittelee ohjaustyötä seuraavalla tavalla:

Ohjaustyö on kyseessä silloin, kun henkilö, jolla on säännöllisesti tai tilapäisesti ohjaajan rooli, antaa tai sopii antavansa aikaa, huomiota tai kunnioitusta määräaikaisen asiakkaan roolin ottaneelle henkilölle. Tällöin ohjauksen tarkoituksena on antaa ohjattavalle tilaisuus tutkia, löytää ja selkeyttää tapoja elää voimavaraisemmin ja paremmin.
(Onnismaa, Pasanen ja Spangar 2000, 6-7.)

Ammatillinen aspekti painottuu enemmän Anna Raija Nummenmaan (2002, 58) määrittelyissä. Syynä on se, että Nummenmaan mielestä ohjauksen ammatillisuus on edelleen määrittelemättä, avoin.

1. Ohjaus on yksi ammatillisen keskustelun muoto, joka voidaan erottaa muista ammatillisen keskustelun muodoista esimerkiksi vuorovaikutussuhteen laadun ja keston perusteella.
2. Ohjaus on institutionaalista toimintaa eli ammatti, joka edellyttää tiettyä muodollista koulutusta.
3. Ohjaus tapahtuu tietyssä toimintaympäristössä, ohjausympäristössä, jolloin toiminnan keskeiseksi sisällöksi muodostuvat erilaiset ohjaukselliset interventiot, yhteistyö eri toimijoiden kesken sekä monet laajemmat strategiset kysymykset.
4. Ohjaus voidaan laajasti määritellä myös ammatillisen auttamisen metodologiaksi.
(Nummenmaa 2002, 58-59.)

Ohjauksen lähestymistavoista on luokiteltavissa neljä eri pääteoriaa: psykoanalyttinen, käyttäytymisteoreettinen, kognitiivinen ja humanistinen suuntaus. Jokaisella näistä on omat tulkintansa ohjauksen tavoitteista, mikä osaltaan vaikeuttaa ohjauksen profession kuvailemista. (Nummenmaa 2002, 59.) Lairio ja Puukari jakavat ohjauksen yli sata teoriaa viiteen eri kategoriaan: psykodynaamiset, kognitiivis-behavioristiset, eksistentiaalis-humanistiset, monikulttuuriset ja lisäksi konstruktivismista versonneet teoriat. (Lairio & Puukari 2001, 42-43).

Nummisen (2000) opinto-ohjauksen määritelmä perustuu loogisesti jo esitettyihin ohjauksen kuvailuihin lisäten kyseessä olevaan ohjauksen alalajiin joitakin erityispiirteitä. Opinto-ohjauksen tavoitteena on:

1. ”Tukea oppilaan/opiskelijan henkilökohtaista kasvua ja kehitystä;
2. edistää opiskelutaitojen kehittymistä ja opiskelun kulkua – tähän liittyvät myös oppimisvaikeuksien havaitseminen ja korjaaminen, ainevalinnat ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen sekä jatko-opintovalmiuksien kehittäminen sekä
3. tukea ammatillisen suuntautumisen selkiytymistä ja antaa valmiuksia koulutus- ja ammattiurasuunnitteluun, johon kuuluvat koulutusväylän ja koulutusalan valinta sekä ammatillisessa koulutuksessa työssäoppiminen ja työhönsijoittumisen edistäminen.” (Numminen 2000, 45.)

Mainittuja määritelmiä ja omaa, käytännön ohjausta verratessa on helppo reflektoida arjen osin tiedostamattomillekin rutiineille ja toimenpiteille merkitystaustaa. Yksittäinen ilmiö saa nimensä, useammasta muodostuu jo strategia. Tällöin voi tunnistaa omasta ohjauksestaan selkeänä kolme periaatetta ylitse muiden: aktiivinen, toimiva vuorovaikutteisuus; ohjaaminen itsensä ohjaamiseen; tilanteen mukainen toiminen.

Gladdingin (1996) ohjauksen määritelmien yhteisistä ominaisuuksista kohta numero kaksi yllä korostaa toiminnan aktiivisuutta – ei pelkkään ongelmien passiiviseen kuunteluun ryhtymistä. Omassa ohjauksessani olen pitänyt alusta alkaen tärkeänä vuorovaikutuksen avoimuutta ja ohjauskeskustelujen dokumentointia. Opinto-ohjaajalle tulevalla opiskelijalla on jokin asia, joka vaatii selkiyttämistä. Opiskelijan on saatava kertoa asiansa opinto-ohjaajalle – toisinaan opinto-ohjaajan on saatava opiskelija kertomaan, mikä asia on kyseessä. Kanava on saatava auki ja myös pysymään avoimena, missä hyvä apukeino on käytyjen ohjaussessioiden ylöskirjaaminen. Tätä nykyä läpikäytyt asiat voi kirjata koulun hallinto-ohjelmaan kyseisen opiskelijan kohdalle opo-sivulle, joka sitten tulostetaan käynnin lopuksi opiskelijalle. Mielestäni on ensiarvoisen tärkeää, että opiskelija saa opinto-ohjaajalla käynnistä mukaansa yhteenvedon, jossa on myös mm. yhdessä sovittu ajankohta seuraavalle tapaamiselle, mikäli jatko-ohjausta tarvitaan.

Nummenmaa (2002) laventaa yllä kohdassa numero neljä ohjauksen ammatillisen auttamisen metodologiaksi. Gladding (1996) taas toteaa yllä kohdassa numero kuusi, että ohjauksessa on tarkoituksenaan kehittää mm. ohjattavan elämänhallintaa ja itseohjautuvuutta. Synteesi mainituista lienee ilmauksessa ”ohjata ohjaamaan itse omaa elämäänsä”. Käytyään ohjauksessani opiskelija saa yhteenvedon, josta löytyvät myös mm. yhdessä pohditut jatkotoimenpiteet, joiden mukaisesti opiskelija alkaa itse selvittää opiskeluihinsa liittyviä asioita tietyn ajan sisällä ennen tarpeen mukaan sovittua seuraavaa ohjauskeskustelua. Keskeisintä tässä on se, että opiskelija itse on toimija omien asioidensa edesauttamiseksi. Hedelmällisintä olisi, että opiskelija sisäistäisi toimintamallin ja noudattaisi sitä jatkossakin kasvaen itsenäiseksi. Opinto-ohjaajan - tai minkä muun asiantuntijan – konsultoinnin tarve on tarkoitus vähentää ajan mittaan tai sitten ainakin konsultoinnin luonne syvenee ohjattaessa itsenäiseen ohjantaan.

Gladding (1996) jakaa yllä ohjauksen useisiin erityisosa-alueisiin kohdassa numero seitsemän. Nummenmaa (2002) löytää yllä kohdassa numero kolme ohjauksen toiminnan keskeiseksi alueeksi mm. erilaiset ohjaukselliset interventiot ja yhteistyön eri toimijoiden kesken. Tilanteen mukainen toiminen edellyttää sen tosiasian myöntämistä, että jokaisella opiskelijalla on omat, ainutkertaiset lähtökohtansa, jotka määrittävät ohjauskeskustelua. Käytännön tasolla kyse on siitä, minkä luonteisia opinto-ohjaajan kanssa selvitettävät asiat oikein ovat. Skaala on todella laaja, ja esimerkit valaissevat asiaa. Lukion ensimmäisen vuosikurssin opiskelija voi tulla opinto-ohjaajalle, kun on käytynä kaksi jaksoa. Poissaoloja, kesken jääneitä kursseja, muutama suoritettu kurssikin mutta kalvavaa epätietoisuutta siitä, onko lukio oikea paikka. Ohjauskeskustelun ja jatko-ohjauksen sopimisen jälkeen on aika konsultoida opiskelijan ropoa ja kyseeseen tulevia aineenopettajia, sitten on vielä mahdollisesti otettava yhteyttä huoltajaan. Todennäköistä on myös ammatinvalintapsykologille ohjaaminen. Toisen vuosikurssin opiskelija saattaa tulla opinto-ohjaajan juttusille ja valitella toivottua kehnompaa opintomenestystä. Pikainen tarkastus tietokoneelta osoittaa, että suoritettujen kurssien määrä on kunnossa mutta arvosanoissa – ja etenkin niissä opiskelijan jatko-opintojen kannalta tärkeissä – olisi parantamisen varaa. Tilanteen kartoitus seuraa: erityisiä huolia tai murheita? opiskeluun käytetty aika? harrastukset? työssäkäynti? seurustelu? levon määrä? miten luet läksysi? Tällä kertaa apu saattaa löytyä siitä tiedosta, että ihmiset ovat opiskelutottumuksiltaan varsin erilaisia, ja aiheeseen liittyvästä materiaalista. Kolmannen vuositasen opiskelijan pulma saattaa olla harvinaisempi mutta ei yhtään vähemmän kiinnostava. Kurssimäärä on huima suhteutettuna siihen, missä vaiheessa opinnot ovat. Arvosanat ovat kautta linjan kiitettäviä. Kuitenkin opiskelijalla on vaikeuksia orientoitua lukion jälkeisiin opintoihin: mistä ammatista/työstä haaveilit lapsena? mitä valinnaisaineita sinulla oli yläasteella? kiinnostaako teoria (=yliopisto) vai käytäntö (=amk) enemmän? missä koet olevasi todella lahjakas? mitkä asiat sinua todella kiinnostavat? Kartoittavien kysymysten avulla suunta alkanee löytyä, kun opiskelijaa vielä kehoitetaan hakemaan itsenäisesti tietoa netistä ja tekemään siellä suuntautumistestejä annettujen materiaalien linkeistä, varaamaan täydellisessä umpisolmutilanteessa aika ammatinvalintapsykologilta työvoimatoimistosta annetun monisteen avulla ja mahdollisuuksien mukaan haastattelemaan esimerkiksi muitakin lukion opettajia, omia vanhempia ja muuta lähipiiriä keskittyen näiden opiskelu- ja ammattitaustaan sekä sitten pohtimaan, miksi jonkun historia alkoi kiinnostaa, jonkun taas ei. Lopuksi sovitaan uusi ohjausaika ja se, ettei hätäillä.

2.2 Ammatinvalinnanohjaus

”Ammatinvalinnanohjaus on yksi työvoimatoimiston palvelumuoto, joka antaa apua ja koulutusta elämänuraa koskeissa ratkaisuisissa. Ammatinvalinnanohjauksesta huolehtivat psykologit, jotka ovat erikoistuneet opiskelu-, työ- ja ammattielämän kysymyksiin. Heidän asiakkaiskseen voivat hakeutua henkilöt, jotka tarvitsevat ohjausta ja tukea tehdessään ammatinvalintaansa tai työelämäänsä koskevia päätöksiä.” (<http://www.ammatinvalinta.fi>)

2.3 Ura- ja elämänsuunnitteluohjaus

Urapalvelut ovat opinto-ohjausta työllistymisen perspektiivistä. Palvelut kohdistuvat kuitenkin koko opintopolkuun, koska urapalveluihin kuuluu merkittävästi urasuunnittelun ohjaus: alan valinta (opintoja edeltävä ohjaus), työelämäorientaatio (opintojen aikainen ohjaus) ja tulevaisuuden suunnittelu (ohjaus opintojen päättövaiheessa). Urasuunnitteluohjaukseen kuuluvat lisäksi mm. työnantajayhteyksien kehittäminen, jatkokoulutukseen ohjaaminen ja yrittäjyyskasvatus. (Opetushallitus 2000, 76-77; Stenström, Pöyliö ja Valkonen 2002, 10-11.)

Peavy (2004) taas näkee mahdollisena määritellä ohjaus yleisenä elämänsuunnittelun menetelmänä sillä edellytyksellä, että ohjaaja toimii kokonaisvaltaisesti. Koska ihmiselämä kohtaa entistä enemmän muutoksia ja siirtymiä ja koska työelämä on yhä monimutkaisempaa, ei ammattia valittaessa enää päädytä vain tietynlaiseen työhön vaan kokonaiseen elämään. (Peavy 2004, 40.)

Molemmat kuvailut tuovat esille modernin tendenssin työn ja ammatin omnipotentssista ja tärkeydestä ja myös opiskeluaikaisen orientaation ehdottomuudesta. Käytännössä uraohjaus ja opiskelumenestys muodostavat jo lukiossa varsin usein täysin saumattoman yhteyden: mitä paremmin opiskelija opiskeluaikana saa tietoa omista vahvuuksistaan ja sitä kautta mahdollisuuksistaan jatko-opinnoissa, sitä selkeämmin hän hahmottaa lukion oppiaineiden kentästä itselleen tärkeät valinnat ja myös todennäköisesti saavuttaa hyviä tuloksia niissä. Huono orientaatio omista vahvuuksista ja mahdollisuuksista johtaa yhtä suurella varmuudella negatiiviseen tulokseen, jossa suoritusten määrään ja laatuun vaikuttaa alhainen motivaatio. Miten selviytyä tästä päivästä, kun huomina heittää sen opinpolulle pitkiä epävarmuuden varjoja?

Toisaalta kolmiyhteys alan valinta – työelämäorientaatio – tulevaisuuden suunnittelu liian herkästi kytketään vain ja ainoastaan lukion opinto-ohjaajan tehtäväkenttään – viimeisimmän lukion opetussuunnitelman tavoiteasetteluista huolimatta. Vanhakantainen ”lohkoajattelu” on voimissaan, toisin sanoen ohjaus rinnastetaan muuhun, opetettavaan ainekseen – oppiaineisiin – kun tämän päivän tunnustetusta ”sateenvarjo-mallista” täytyisi ottaa kaikki synerginen hyöty: ”varjo” kattaa koko oppimisen kentän, ja jokainen opetuksen osallistuva tekee suunnitellusti hänelle kuuluvat ohjaukselliset toimenpiteet. Parhaimmassa tapauksessa koulun ohjauksen kentässä vallitsee eri oppiaineiden kesken hedelmällinen moniammatillisuus, joka avaa uusia väyliä pitkään keskustelua herättäneelle ja lopullista läpimurtoa vielä odottavalle oppiaineiden väliselle integraatiolle 2000-luvun koulussa. Suomen koulujen aineenopetusta on lukemattomat kerrat ylistetty maailmanlaajuisesti – valitettava tosiasia on kuitenkin se, että samoilla asialleen omistautuneilla päteillä koulumestareilla ei ole kykyä tai uskallusta nähdä oman oppiaineensa ohi, mikä opiskelijan ohjauksellisen hyvinvoinnin kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää. Itse käytän mielelläni lukio-opintojen mosaiikista ilmausta ”big picture”, jossa jokainen pala saa loistaa omalla kirkkaudellaan – pääasia on, että loistaa.

Alan valinnan, työelämäorientaation ja tulevaisuuden suunnittelun tukeminen on ajoittain haastava tehtävä lukiossa, jossa ei ole lukujärjestykseen merkittynä kuin ensimmäiselle vuositasolle puoli kurssia ohjausta aivan ensimmäiseen jaksoon. Silti keinoja on olemassa: yritys-, ammatinharjoittaja- ja oppilaitosvierailut opinto-ohjauksen syventävälle kurssille, aineenopettajien pikainfot opiskelijoille oppitunnin aluksi opinto-ohjaajan heille suuntaamista ammatteja ja opiskelua koskevista posteista, opinto-ohjaajan välituntisin pitämät informaatiotuokioiden tai harvakseltaan aineenopettajien kanssa sovitut, opinto-ohjaukseen käytetyt oppitunnit, joilla opinto-ohjaaja käy läpi todella tärkeitä, ajankohtaisia asioita. Opinto-ohjauksen syventävä kurssi hajautetaan toiselle ja kolmannelle vuositasolle. Opinto-ohjaajana vilpittömästi toivoo, että osallistujien määrä olisi suurempi, mutta liekö sitten toistaiseksi kyse markkinoinnin maltillisuudesta, kun enempää kurssin valinnoita ei ole kertynyt. Viimeisimpänä mutta ei vähäisimpänä on mainittava NY-kurssi, joka toteutuu lukiossamme valinnaisena kurssina nyt kolmatta perättäistä kertaa. Kurssin opettamisesta vastaa historian ja yhteiskuntaopin lehtori, ja hänen apulaisenaan ulkomaailman yhteyksien ylläpitäjänä toimii opinto-ohjaaja. Kurssin todellinen merkitys opiskelijalle selviää ehkä jopa vasta reilun vuosikymmen kuluttua, myöhemminkin vasta, mutta aikuistuvalla nuorella se tarjoaa niin alan valinnan, työelämäorientaation kuin tulevaisuuden suunnittelunkin välineitä. Kurssin kesto on koko lukuvuosi, jonka aikana käydään läpi käytännössä kaikki yrityksen elinkaaren vaiheet perustamisesta lopettamiseen opettajan ohjatessa ja opiskelijoiden tehdessä itse. Pitäisin varmana, että opiskelijoille jää ainakin kohtuullinen kuva yrittäjänä toimimisesta semminkin, kun jokaisella yrityksellä on olemassa ns. yrityskummi oikeasta yrityksestä. Millähän muulla tavalla kuin

kaksoistutkinnolla vahvasti teoreettispainotteisen lukion muihin oppiaineisiin saataisiin vastaavaa ”imua” kuin on NY-kursseilla, jotta perinteinen lukio säilyttäisi pitemmällä aikavälillä asemansa toisella asteella vahvasti ekspansiivisen ammatillisen suuntautumsvaihtoehdon rinnalla?

2.4 Lukio-ohjauksen perustehtäviä

Vuosien saatossa lukio-ohjauksen keskeisimmät alueet ovat pysyneet muuttumattomina. Ne ovat kasvun ja kehityksen tukeminen, opiskelun ohjaus ja uravalinnan ohjaus. Oppilaitosmuoto osaltaan vaikuttaa, miten kolme perustehtävää keskenään sijoittuvat. Lukiossa painottuvat erityisesti opiskelun ohjaus jatkokoulutukseen suuntaavien ainevalintojen takia ja uravalinnan ohjaus jatkokoulutuspaikan valinnassa. (Lairio & Puukari 2001, 186.)

Opetushallitus (2002) määrittelee opinto-ohjauksen tehtäväkenttään yllä olevan ohella vielä kuuluvaksi tarkemmin opiskelijan tukemisen elämänhallintataitojen sekä omasta itsestä ja omista ratkaisuista vastuun ottamisen oppimisessa. Lisäksi painotetaan opiskelijan kokonaisvaltaista kehitystä siten, että opiskelijalle muodostuu selkeä kuva tavoitteistaan ja omista mahdollisuuksistaan. Tässäkin yhteydessä korostetaan lukion opinto-ohjauksen toteutuksessa koko kouluyhteisön ohjaavuutta ja jokaisen opettajan ohjausvastuuta omista oppiaineissaan. (Opetushallitus 2002, 104.)

Lairion ja Puukarin (2001) selkeän kolmijaon perustehtävistä ei yksikään tule kiitettävästi hoidetuksi Oulunsalon lukiossa. Peruslähdekohta on jo mainittuna se, että opinto-ohjauksen luokkatunteja ei ole. Lisäksi opinto-ohjaajalla on päätoimisuudessaan velvollisuus opettaa toista ainetta eivätkä kaikki ryhmäohjaajat ole täysin selvillä omista ohjauksellisista tehtävistään, vaikka ne on kirjattu uuteen opetussuunnitelmaan. Parhaimmillaan kolmijaon tehtävissä ylletään mielestäni hyvään yksilöimättä sen tarkemmin kolmea eri perustehtävää.

Kasvun ja kehityksen tukeminen tarkoittaa lukion arjessa opinto-ohjaajan ja niiden opiskelijoiden, joilla on etenemisessään ongelmia, välisiä ohjaustilanteita. Selkeästi valtaosassa tapauksista opinto-ohjaaja antaa yksilöohjausta, toisin sanoen pienryhmäohjaus on harvinaista. Lisäksi kasvua ja kehitystä tukevat opinto-ohjaajan ohella ryhmäohjaajat, jotka ottavat yhteyttä - ja taas tässäkin – niiden opiskelijoiden kotiin, joilla on etenemisessään ongelmia. Varsin usein nämä yhteydenotot merkitsevät sovittua palaveria koululle, jossa optimitilanteessa kyseinen opiskelija, huoltaja/t, ryhmäohjaaja ja opinto-ohjaaja puntaroivat yhdessä opiskelujen nykytilaa ja tekevät suunnitelmaa vastaisen varalle. Olematta pessimistinen, joskus palaverit kantavat kauniin hedelmän, toisinaan taas ei. Valitettavan usein vain on niin, että vanhempainillasta puuttuvat ne vanhemmat, joiden ehdottomasti pitäisi siellä olla. Sama ei täysin päde esitelyihin palaveriin, mutta se kylläkin, että opinto-ohjaajalle eivät hakeudu ne opiskelijat, joiden sinne ehdottomasti pitäisi hakeutua. Missä sitten on opintonsa hoitavien, lahjakkaidenkin opiskelijoiden kasvun ja kehityksen tukeminen? Sitä sietäkin miettiä: joka huutoon kun ei voi vastata, mutta kaikki kuiskaukset pitäisi kuulla.

Varmaankin suurimmassa osassa Suomen lukioista opiskelua ohjataan paremmin ja tehokkaammin, kuin mitä kasvua ja kehitystä tuetaan saatikka sitten uravalintoja ohjataan. Syy tähän voisi olla se, että opiskelujen ohjaaminen on selkeää lukion sisäistä toimintaa, joskin sen suuntaus on hyvin vahvasti jatko-opintoihin ja ammatilliseen orientaatioon, ja että opiskelun ohjaus nimensä mukaisesti mielletään kuuluvaksi opinto-ohjaajalle: suorittajasta ei ole epäselvyyttä, joten tehtävä hoituu, kun mitään mahdollisuutta ”pallotteluun” ei ole. Sisällöllisestikin opiskelun ohjaus tarjoaa otolliset puitteet puhua opinto-ohjaajan ”jutusta”: lukio-opintoihin perehdytys, opiskelutekniikat, lukion ensimmäisen, toisen ja kolmannen vuoden valinnat sekä jatko-opintoja tukevat valinnat ja jatko-opintoihin hakeminen jne. Lisäksi nykyinen luokaton kurssimuotoinen lukio suo opiskelijalle mahdollisuuden valita muista poiketen yksilöllisen etenemisreitit ja jopa vertailla useamman erilaisen etenemisreitit välillä. Toisinaan opiskelijan taas on pakko miettiä valintansa uusiksi, jos kurssin suorittaminen alkuperäisellä valinnalla ei ota onnistuakseen. Kurssimuotoisuus on hyvä systeemi, mutta pelkästään rakenteellisesti se jo vaatii kontrollia vaikkapa sitten opinto-ohjaajan toimesta esimerkiksi siksi, etteivät ryhmäkoot ajankohdan tai suositun opettajan takia pääse epäsuhtaisiksi eri koodeissa ja/tai jaksoissa. Seikka sinällään on vielä se, ettei suurimmalla osalla lukiolaisista ole vaadittavaa kypsyyttä tehdä ”oikeita” valintoja, vaan kavereiden valinnat vaikuttavat merkittävästi omiin opiskeluihin.

Kuten jo aiemmin on mainittu, varsin usein hyvä opiskelumenestys toimii onnistuneen uraohjauksen markkerina. Kun lukion opinnoilla on merkitys – ne valmistavat jatkoon – motivaatiota löytyy ja ainevalintoihin suunnitelmallisuutta. Jatkumoajattelun myötä motivaatio ja suunnitelmallisuus heijastuvat parhaassa tapauksessa myös työtapoihin: opiskelija haluaa saavuttaa hyviä tuloksia ja pohtii, miten niihin pääsisi. Tai ainakin niin, että opiskelija arvioi itsenäisesti työtapojaan ja vie niitä tehokkaimpaan ja järkevimpään suuntaan. Kuten olen itse pitänyt tapanani kommentoida lukio-opiskelua, sen tuloksia ja opiskelutekniikkaa: kaikkien arvosanojen ei tarvitse olla kiitettäviä eikä edes hyviä, kunhan opiskelija kehittää ja löytää itselleen parhaiten sopivan, toimivan tekniikan eri oppiaineisiin. Se on monin verroin parempi myötäjäinen lukiosta kuin kautta linjan hyvät, pönttämällä saavutetut arvosanat. Helpommin sanottu kuin tehty? Taatusti on, jos edes opiskelun oppimiseen nähtyä vaivaa ei haluta nähdä.

Oulunsalon yläkoulun oppilaista arviolta puolet hakeutuu tavallisesti saman kunnan lukioon; tosin tässäkin on selkeästi ollut havaittavissa ensiksi Oulun erikoislukioiden ja myöhemmin kaksoistutkinnon – sekin mahdollisuus

Oulussa – voimistuva vetovoima. Oulunsalon lukioon jäävä opiskelija-aines ei kauttaaltaan ole teoreettisesti suuntautunutta eivätkä kaikki edes varmoja siitä, onko lukio heidän paikkansa juuri nyt – he ovat tulleet sananmukaisesti miettimään jatkoansa. Kumpikin ryhmä muodostaa melkoisen haasteen uraohjaukselle unohtamatta aiemmin mainittua ohjauksen resursointia lukiossamme. Edellisen ryhmän opiskelijat, joiden vahvuutena siis ei ole teoreettis pohjainen opiskelu, eivät ole löytäneet sopivaa ammatillisen suuntauksen vaihtoehtoa tai ehkä he eivät ole sinne päässeet. Joka tapauksessa lukio teoreettisuudessaan ja ”helposti istuttavana” tarjoaa paremman vaihtoehdon kuin jokin toinen täysin sopimaton ammatillisen linja, jonka ammattiopinnot eivät motivoisi ollenkaan. Meisselillä ja hiuskihartimella voi kiertää, mutta aivan eri asioita. Usein käykin niin, että heti toisena opiskeluvuotena tammi-helmikuussa haetaan toisen asteen yhteishaun ensimmäisessä vaiheessa ammatilliseen oppilaitokseen, mutta mitenkään tavatonta ei ole se, että sen paremmin ensimmäisenä kuin toisenakaan vuotena ei päästä tavoiteltuun opinahjoon. Kolmantena vuotena on jo ”myöhäistä”, kun ainakin osa kirjoituksista on tuossa tuokiassa ajankohtaisia ja lukiosta valmistuminenkin viimeistään seuraavana syksynä. Lukion ylioppilas- ja päättötodistus eivät rohkaise korkea-asteen hakuun yliopistoon tai ammattikorkeakouluun, joten tavallisesti edessä on haku ammatilliselle linjalle ja toivoen, että on olemassa ylioppilaspohjainen kiintiö. Opinto-ohjaajan epäkiittollinenkin rooli on olla ohjaamassa ja tukena odotettaessa sitä, että varsinainen opiskelijaelämä pakkopullan jälkeen alkaa. Uraohjauksen kannalta paljon on tehty, ja tavoitteammatin nettilinkit tutkittu useampaankin kertaan yksissä tuumin läpi – pitäisi vain päästä opiskelemaan.

Omasta toisen asteen opiskelupaikastaan epävarmat ovat usein täysin valmistautumattomia lukio-opintoihin. Työmäärä tulee täytenä yllätyksenä. Joskus tuntuukin siltä, että opiskelija ei oma-alotteisesti ole ohjautunut lukioon. Opiskelu ei käytännössä koskaan edes ehdi kunnolla alkaa, kun poissaoloja jo kertyy. On palaverin aika lukiolla, sen jälkeen ehkä vielä toisen. Opinto-ohjaaja sopii ammatinvalintapsykologille käynnin, joka hedelmällisimmillään aiheuttaa lukiosta eroamisen ja harjoittelupaikan saannin työvoimatoimiston kautta esimerkiksi jollekin koululle tai jopa opintojen aloittamisen jollakin ammatillisen linjan tyhjäksi jääneellä paikalla. Huonoimmassa tapauksessa ammatinvalinnanpsykologilla ei käydä eikä se väylä johda mihinkään. Lukiotaakaan ei enää käydä, roikutaan lukion kirjoissa, kunnes poissaoloperiodi on riittävän pitkä, ja opiskelijalle lähetetään erotodistus. Uraohjauksen edellytyksenä voidaan kai pitää jonkinlaista säännöllisyyttä koulunkäynnissä, jotta tapaamisten ja ohjauksen jatkumo on mahdollista. Jos näin ei ole, jää osattomaksi uraohjauksesta. Lukio ei ole oppivelvollisuuskoulu.

Toisinaan omasta toisen asteen valinnastaan epävarma opiskelija saattaa yrittää ”ankkuroitumista” johonkin lukion oppiaineeseen kuin kompensoidakseen sitä, että jonkin muun tavallisimmin lukuaineen tiedot ovat jo entuudestaan heikot ja varmuudella aiheuttavat vaikeuksia lukio-opintojen etenemisessä. Heikkoja englantia ja ruotsia saatetaan kompensoida korkean statuksen laajan matematiikan valinnalla, vaikka matematiikka on yläkoulussa mennyt korkeintaan tyydyttävästi. Kaikki tarmo ja liian paljon aikaa käytetään matematiikkaan, vaikka oma kiinnostus ehkä jo osoittaa lopahtamisen merkkejä ja vaikka muut oppiaineet – ja varsinkin ne heikot lukuaineet – ehdottomasti edellyttäisivät suurempaa panostusta. Kevätlukukauden aikana kurssivalintoja joudutaan muokkaamaan, kun kaikista kurseista ei saada edes hyväksytyjä arvosanoja uusinnankaan kautta. Viimeistään toisen opiskeluvuoden alussa matematiikkakin on aiheellista ellei jopa pakko vaihtaa suppeaan oppimäärään: on ajauduttu etenemisesteen umpiperään, välistä ehkä puuttuu kurseja eikä mielenkiintoa laajan matematiikan jatkamiselle enää ole lainkaan. Hyvin helposti opiskelija tässä tilanteessa ”ankkuroituu” toiseen oppiaineeseen, esimerkiksi psykologiaan, ja valitsee siitä suunnilleen kaiken, mitä talossa on tarjottavana. Ja miksi ei: psykologia on laajan matematiikan tapaan opiskelijoiden arvostama, ylioppilaskirjoituksissakin suosittu oppiaine, joskin myös äärimmäisen haasteellinen ja vaativa laajan matematiikan tapaan. Mielenkiintoista esillä olevan epävarmojen ryhmän suhteen on se, että he ovat aktiivisia uraohjauksen tarvitsijoita: olipa näköpiirissä sitten insinöörin tai psykologin opinnot ja ammatti, löytyy aina uutta selvitettävää opinto-ohjaajalta. Tavallisesti epävarmat ”ankkuroijat” selviytyvät lukio-opinnoista viimeistään neljännen vuoden aikana.

2.5 Lukio-ohjauksen taustatekijöistä

Luokkamuotoisesta lukiosta siirryttiin Suomessa luokattomaan vuonna 1994. Lisääntyneen valinnaisuuden ja yksilöllisempien opintopolkujen arveltiin edesauttavan opiskelijoita jatko-opinnoissa tarvittavien uudenlaisten opiskeluvaihtoehtojen hankkimisessa. Toisaalta muutos edellyttää lukio-opiskelijalta entistä enemmän vastuullisuutta, oma-aloitteisuutta, kurinalaisuutta ja suunnitelmallisuutta. Kurssimuotoinen luokaton lukio haastaa opiskelijan itsensä ohjaajana, mikä harvoilta lukiolaisilta onnistuu ilman ulkopuolista tukea ja ohjausta. Voidaan väittää, että tuen tarve lukiossa on vain lisääntynyt.

Kurssimuotoinen lukio ei ole omiaan tukemaan opiskelijaa opinnoissaan käytännön toteutuksellaankaan. Mitä pidemmälle opinnot lukiossa etenevät, sitä enemmän valinnaisuutta opinnoissa on. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijan opetusryhmien kokoonpanot vaihtelevat eikä entisajan saman luokan luokkakavereita pysty samassa mittakaavassa enää löytämään. Opiskelija voi tuntea itsensä yksinäiseksi nykylukiossa. Toinen epäkohta varsinkin suuremmissa lukioissa

on se, että läheiset ja luottamukselliset opettaja-opiskelija –suhteet jäävät puuttumaan, koska opiskelijan opettajat eri oppiaineissa vaihtelevat pahimmassa tapauksessa kurseittain. Molemmat mainitut epäkohdat ryyditettyinä ehkä vielä sopimattomalla opiskelutekniikalla ja –tottumuksilla voivat merkittävästi heikentää motivaatiota ja asennetta.

Kaikki lukiossa annettavaan ohjaukseen vaikuttavat seikat eivät luonnollisestikaan löydy lukion seinien sisäpuolelta. Kunnat päättävät lukioissaan annettavasta ohjauksesta, jonka kunnanisät varsin usein tulkitsevat välttämättömyydeksi – ei niinkään velvoitteeksi. Koulutusjärjestelmät ovat muutoksessa, mikä ei ainakaan helpota lukiolaisen jatkohakeutumista. Työelämän viestit lomautuksineen, lakkautuksineen, irtisanomisineen ja kvartaaleineen eivät ole luottamusta herättäviä. Päälle päätteeksi koulun toimintakulttuuri on sekin osaltaan avainasemassa: miten merkittävänä asiana ohjausta pidetään? Hyväkin ohjauksen resurssi saadaan torpedoitua huonolla yhteistyöllä, kun taas vaatimaton taloudellinen panostus ohjaukseen voi kasvaa komean koron.

2.6 Lukio-ohjauksen tilasta Suomessa vuosituhaten vaihteessa

Opetushallitus (2002) arvioi perusopetuksen, lukion ja ammatillisen koulutuksen opinto-ohjausta syksyllä 2001.

Keskeisimpänä teemana oli tutkia, saavatko oppilaat ja opiskelijat riittävästi tukea kasvunsa ja kehityksensä, ammatillisen suuntautumisensa, opiskelutaitojensa ja jatko-opintojensa selkeyttämiseen. Tutkimuksen kohteena oli siis jo yllä mainittu Lairio ja Puukarinkin (2001) esittämä lukio-ohjauksen kolmen keskeisimmän alueen perustehtäväkenttä sillä lisäyksellä, että Lairio ja Puukarin (2001) uraohjaus voitaneen Opetushallituksen (2002) tutkimuksessa tulkita koostuvan sekä ammatillisen suuntautumisensa että jatko-opintojen ohjauksesta.

Tutkimuksen perusteella opiskelijat näkivät henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tuen melko heikoksi, kohtalaiseksi (ka 2,5/max 5). Opinto-ohjaajat (3,8/5) ja rehtorit (3,7/5) taas päätyivät arvioissaan melko hyvään toteutumaan. Eron opiskelijoiden, opinto-ohjaajien ja rehtoreiden arvioissa voi selittää keskenään poikkeavilla perspektiiveillä. Opiskelijat näkevät oman itsetuntemuksensa kokonaisuutena, ja läheskään kaikki heistä eivät pidä opinto-ohjauksen vaikutusta siihen tärkeänä. Opinto-ohjaaja puolestaan tarkastelee asiaa pitäen lähtökohtana sitä, miten hän painottaa kasvun ja kehityksen tukemisessa ohjausta. (Opetushallitus 2002, 108.)

Opiskelutaitojen ohjauksen toteutuminen oli opiskelijoiden vastausten perusteella kaikista heikointa tutkimuksessa (2,2/5). Sama perustehtävä sai opinto-ohjaajien (3,5/5) ja rehtoreiden (3,6/5) palautteessa melko hyvän arvosanan. Suurta näkemyseroa voisi osaltaan selittää sillä, että opiskelutaitojen ohjaukseen ei kiinnitetä riittävästi huomiota lukiossa. Opiskelijat eivät siis mielestään saa riittävästi ohjausta opiskelussaan. Todennäköisesti lukioissa pidetään selvyytenä sitä, että jo perusopetuksessa on opittu opiskelutaidot eikä niitä tarvitse enää lukiossa harjoitella. (Opetushallitus 2002, 108.)

Varsin heikkona opiskelijat pitivät myös ammatillisen suuntautumisensa ohjausta (2,8/5). Opinto-ohjaajien (3,5/5) ja rehtoreiden (3,8/5) vaikutelma kysytystä ohjauksesta oli taasen melko hyvä. (Opetushallitus 2002, 109.) Lairio (1988) näkeekin lukio-opiskelun eräänä ongelmana sen, että opiskelijoiden kokemukset työelämästä jäävät puutteellisiksi. Eri oppiaineiden työtietous ja opinto-ohjauksen tiedot eivät saavuta lukio-opiskelijaa. (Lairio 1988, 149.)

Parhaiten tutkimuksen osa-alueista vaikutti toimivan jatko-opintoihin ohjaus, joka sekä opiskelijoiden (4,1/5) että opinto-ohjaajien (4,0/5) mielestä toteutui melko hyvin, hyvin. Opiskelijoista 76 % oli melkein tai täysin sitä mieltä, että ”opinto-ohjaus on lisännyt tietojani koulutusmahdollisuuksista”. (Opetushallitus 2002, 110.)

3 LUKION OHJAUS JA OPINTO-OHJAUS V. 2003 OPETUS-SUUNNITELMAN PERUSTEIDEN MUKAAN

3.1 Ohjaus

”Ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, jonka tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Lukion opinto-ohjausta järjestetään kurssimuotoisena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena. Ohjauksen tehtävänä on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ja opiskelijoiden hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä.” (Opetushallitus 2003, 18)

”Lukion ohjaustoimintaan tulee kaikkien koulun opettaja- ja ohjaushenkilöstöön kuuluvien osallistua. Opinto-ohjaajalla on oltava päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opettajan tehtävänä on ohjata opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan. Opiskelijaa tulee ohjata suunnittelemaan oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelmansa ja seuraamaan sen toteutumista. Opiskelijan tulee saada opinto-ohjausta opiskelun tueksi ja valintojen tekemiseksi siten, että hän pystyy suunnittelemaan lukio-opintojensa sisällön ja rakenteen omien voimavarojensa mukaisesti.” (Opetushallitus 2003, 18.)

”Lukio-opiskelusta ja lukio-opintoihin hakeutumisesta tulee tiedottaa perusopetuksen päättövaiheessa oleville oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille ja opettajille. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat tulee perehdyttää oppilaitoksen toimintaan sekä lukio-opiskelun ohjeisiin ja menettelytapoihin.” (Opetushallitus 2003, 18.)

”Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä tulee kehittää ja pitää yllä lukio-opintojen ajan. Opiskelijoiden opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta tulee huolehtia yhteistyössä kotien kanssa. Opiskelijoiden opinto-ohjelmat on tarkistettava säännöllisesti sekä seurattava heidän opintojensa etenemistä.” (Opetushallitus 2003, 18.)

”Opetussuunnitelmaan on laadittava ohjaukseen osallistuvien tehtävistä ja työnjaosta kuvaus, joka osaltaan toimii koko oppilaitoksen opetustyön kehittämisen välineenä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, miten hän voi saada tukea ohjaustoimintaan osallistuvilta henkilöiltä ja mitkä ovat näiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa. Opetussuunnitelmasta on käytävä ilmi, miten opinto-ohjausta koskeva yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa on järjestetty. Samoin siinä tulee määritellä yhteistoiminnan puitteet eri asiantuntijoiden ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Myös huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on kuvattava opetussuunnitelmassa.” (Opetushallitus 2003, 18.)

3.2 Opinto-ohjaus

”Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään.” (Opetushallitus 2003, 216.)

”Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävä jatkumo, jonka aikana opinto-ohjauksen kurssit tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden hankkia perustiedot ja taidot, joiden varassa heidän on mahdollista suunnitella jatko-opintoja ja pohtia ammatillista suuntautumista. Valinta- tai muissa ongelmatilanteissa sekä päätöksentekotaitojensa kehittämiseksi opiskelijoiden tulee saada henkilökohtaista tai pienryhmäohjausta. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella opintoihinsa, koulutusvalintoihinsa sekä ammatti- ja urasuunnitteluunsa, tulevaisuuteensa ja elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus käsitellä pienryhmissä asioita, jotka ovat muiden opiskelijoiden kanssa jaettavissa olevia ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.” (Opetushallitus 2003, 216.)

”Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea ja auttaa erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita myös opintoihin liittyvissä käytännön kysymyksissä.” (Opetushallitus 2003, 216.)

”Opinto-ohjauksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa itsenäisyyteen ja vastuullisuuteen siten, että hän pystyy suunnittelemaan oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa, tunnistamaan opiskeluun liittyviä ongelmia ja etsimään tietoa, miten hän saa apua näihin ongelmiin. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opiskelemaan täysipainoisesti koko lukion ajan, kykenee kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan sekä löytämään omat yksilölliset oppimisen tapansa ja vahvuutensa opiskelijana.” (Opetushallitus 2003, 216.)

”Opiskelijaa tulee ohjata hankkimaan tietoa ja hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutus- ja ammatinvalintaan liittyvät hakuoppaat ja muut tietolähteet sekä osaa käyttää tietoverkoissa olevaa informaatiota itsenäisesti jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.” (Opetushallitus 2003, 216.)

”Opiskelijaa tulee ohjata ja tukea elämänsuunnittelun ja –hallinnan taidoissa. Opiskelijan tulee saada ohjausta jatko-opintojen suunnittelussa ja päätöksenteossa siten, että hänellä on tietoa opiskeluvaihtoehtoista lukion jälkeen ja että hän tuntee toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen keskeisen koulutustarjonnan. Tarkoituksena on, että opiskelijalla on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy ammatillisen suuntautumisen etsimisessä ja päätöksenteossa arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan opintojen eri vaiheissa. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen koko ajan huomioon jatko-opintosuunnitelmansa.” (Opetushallitus 2003, 216.)

”Opinto-ohjauksen tehtävänä on välittää tietoa työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tutustua eri ammatteihin ja työelämään sekä opiskeluun muissa oppilaitoksissa. Opiskelijaa tulee ohjata siten, että hän osaa etsiä tietoa muiden maiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.” (Opetushallitus 2003, 216.)

4. OULUN SALON LUKIO

4.1 Lukio-opetusta vuodesta 1988

Keskustelu Oulunsalon lukiosta käynnistyi 1980-luvun alussa, minkä taustalla oli kunnan voimakas väestönkehitys. Vuonna 1981 kunnanvaltuusto hyväksyi koulutoimen kehittämistavoitteena oman lukion perustamisluvan saamisen. Lopullinen perustamislupa haettiin marraskuussa 1987 valtioneuvostolta, ja lukion aloittamisajaksi tuli 1.8.1988.

Ensimmäiset lukiolaiset aloittivat opiskelunsa Oulunsalossa Pitkäkankaalla Lunkintien useissa kiinteistöissä. Reilun kahden kilometrin päähän Oulunsalon lentoasemasta valmistui vuonna 1993 ”kulttuuritalo” Oulunsalotalo, jonka tiloissa alkoi toimia lukion ohella taidekoulu, kansalaisopisto ja nuorisotoimi. Lisäksi esimerkiksi puolueet, yritykset ja yhdistykset järjestävät Oulunsalotalossa omia kokoontumisiaan ja tapahtumiaan.

Oulunsalon lukion opiskelijamäärä on tätä nykyä noin kaksisataa. Opettajia on 17. Nykyinen rehtori Tuula Tervonen on järjestyksessä neljäs, hänen edeltäjänsä Arto Hekkanen on vararehtori ja opettaa matematiikkaa ja fysiikkaa. Kuluvana lukuvuotena 2006-2007 lukio on kolmisarjainen, mutta kevään 2007 tämänhetkisten tietojen perusteella yhteishaun hakijamääristä saattaa kolmisarjaisuus olla vaakalaudalla. Oulun seudulla Oulun erikoislukiot ovat aina saaneet oman osuutensa ympäristökuntien yläkoulujen päättöluokkalaisista jatkamaan toiselle asteelle eikä niiden vetovoima vaikuttaisi olevan vähenemään päin – pikemminkin päinvastoin. Omalta vahventuvalta osaltaan Oulun ympäristökuntien pienehköjen lukioiden hakija- ja opiskelijamääriin on vaikuttamassa OSAKK:n kaksoistutkinnon suosio. Oulu on kaiken kaikkiaan vetovoimainen, ja ympäröivät kunnat saavat sen, mitä yli jää. Toisaalta on puhuttu siitäkin, mihin Oulun omat lukiohakijat hakeutuvat, kun oululaiset lukiot täyttyvät ympäristökuntien tasokkaista hakijoista – Oulun lukioiden sisäänottomääriä kun ei ole kasvatettu. Pikemminkin painetta olisi jopa vähentää lukioiden sisäänottoa, ja painottaa ammatillista koulutusta tehtyjen selvitysten perusteella. Kun tähän vielä lisätään se, että Oulun kaupungin lukioselvitys on kesken ja että Suur-Oulu hanke, jossa ajatuksena on yhdistää ympäristökuntia Ouluun, kulkee omalla vääjäämättömällä painollaan eteenpäin, lähitulevaisuus vaikuttaa vähintäänkin mielenkiintoiselta.

4.2 Ohjauksen tilan selvitys v. 2004

4.2.1 Opettajakysely

Saatuani elokuussa vuonna 2004 tiedon pääsystä ohjauksen koulutukseen Jyväskylään laadin yhdessä silloisen rehtorin Arto Hekkasen kanssa opettajille kyselyn, jonka tarkoituksena oli selvittää Oulunsalon lukion ohjauksen tilaa; tuolloin uuden opetussuunnitelman ainekohtaiset suunnitelmat olivat käytännössä jo valmistuneet opettajien tiimeissä ja varsin uutena opinto-ohjaajana oli mielenkiintoista tietää, jäikö ohjauksen suunnitelmaan vielä parannettavaa, kun sen asettaisi rinnan kyselyn tulosten kanssa. Toisaalta mikäli kysely toisi esille parannettavaa, olisi kehityshankkeen aihe ohjauskoulutuksessa selvillä.

Kyselyyn vastasi kymmenen opettajaa siten, että sain kolme ryhmässä täytettyä kyselylomaketta takaisin. Kyselyn yhdeksästä kysymyksestä seitsemän vastausten perusteella uusi ohjauksen vuositasoittainen ja toimijakohtainen malli sai opettajilta hyväksynnän ja tunnustuksen. Kysymykseen kahdeksan ja yhdeksän oli löydetty vielä ohjauksessa kehitettävää:

- 1) Mitä ohjaus on lukiossa?
- 2) Mitkä ohjauksen tehtävät koet kuuluvan opinto-ohjaajalle? Miten sijoittaisit ne ajallisesti eri vuositasoille?
- 3) Ropon ohjauksen tehtävät? Niiden ajankohdat eri vuositasoilla?
- 4) Rehtorin ohjauksen tehtävät? Niiden ajankohdat eri vuositasoilla?
- 5) Aineenopettajan ohjauksen tehtävät? Niiden ajankohdat eri vuositasoilla?
- 6) Miten hyvin ohjausta on mielestäsi saatavissa lukiossamme?

1	2	3	4
Hyvin	Melko hyvin	Tyydyttävästi	Huonosti

- 7) Miten ohjausprosessi toimii kokonaisuudessaan lukiossamme?
1	2	3	4
Hyvin	Melko hyvin	Tyydyttävästi	Huonosti
- 8) Mitä lukiomme ohjauksessa pitäisi kehittää?
- 9) Pitäisikö mielestäsi 2. ja 3. vuositasen ohjaus olla sijoitettuna lukujärjestykseen? Perustele.

Kysymysten 1, 2, 3, 4 ja 5 vastaukset noudattelivat uutta ohjauksen suunnitelmaa eikä linjaeroja ollut havaittavissa. Kysymysten 6 ja 7 vastaukset olivat ”hyvin” molemmissa – ei niissäkään siis huomauttamista. Sen sijaan kahteen viimeiseen kysymykseen ryhmät olivat löytäneet parannusehdotuksia. Kysymys 8:n palautteessa kehittämisen kohteeksi esitettiin kaikissa lomakkeissa jatko-opintojen ohjausta ja uraohjausta – kehityshankkeeni aihe oli siis selvillä. Myös kysymys 9:ään oli perustellusti ehdotettu ohjauksen toisen ja kolmannen vuositasen sijoittamista lukujärjestykseen, mutta viesti on tarkoitettu ylemmälle tasolle, korkeintaan eteenpäin kommentoitavaksi opinto-ohjaajalle.

4.2.2 Opiskelijakysely

Opiskelijoiden kysely toteutettiin joulukuussa 2004. Valtakunnalliseen nettikyselyyn osallistui 164 opiskelijaa. Tulokset luokiteltiin samalla viisiportaisella asteikolla kuin Opetushallituksen (2002) kyselyssä. Seuraavassa aihealueen jälkeen on opiskelijoiden palautteen perusteella toteutunutta kuvaava indeksiluku.

Koko opettajakunnan antamaa ohjausta koskien:

1) Opinto-ohjauksen tarpeellisuusindeksi	3,62
2) Opinto-ohjauksen saatavuusindeksi	2,90
3) Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutuminen	3,17
4) Opiskelutaidot	3,61
5) Jatkokoulutus ja jatkosuunnitelmat	3,38
6) Tyytyväisyys opinto-ohjaukseen	2,68
Ohjausjärjestelmän selkeys oppilaitoksessa	3,21

Huomioitavaa opiskelijoiden palautteessa oli se, että ohjausta pidettiin melko tarpeellisena. Ohjauksen saatavuus oli heikohkoa, eikä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutuminenkaan ollut paljon vahvemmalla tolalla keskimäärin. Viime mainitun merkitystä ei voi väheksyä, ja sillä on oma merkityksensä käsillä olevan kehityshankkeenkin osalta: omat vahvuutensa ja intressinsä tiedostava opiskelija suunnittelee opintonsa paremmin ja huomioi lukiovalinnoissaan perusteellisemmin jatko-opinnot ja ammatillisen suuntautumisen. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman ohjauksella ja ura- sekä jatko-opintojen ohjauksella on tässä todella laaja yhteinen kosketuspinta. Opiskelutaitonsa opiskelijat arvottivat Opetushallituksen (2002) selvityksestä poiketen melko hyviksi. Jatkokoulutus ja jatkosuunnitelmat toteutuivat ohjauksellisesti opiskelijoiden mielestä melko hyvin, mikä oli ehkä yllättäväkin tulos. Tyytyväisyys annettavaan opinto-ohjaukseen oli koko kyselyn kehnointa, minkä perusteella muitakin mainittuja, opinto-ohjaukseen sisältyvien osa-alueiden tuloksia on tarkasteltava. Ohjausjärjestelmän selkeyskin oppilaitoksessa olisi voinut olla parempi. Kaiken kaikkiaan myös opiskelijoille suunnattu kysely vahvisti tuntemusta opettajien kyselyn annista: hyviä pohtimisen ja kehittämisen kohteita olisivat ura- ja jatko-opintojen ohjaus, koska tyytyväisyys opinto-ohjaukseen oli kehnolla tolalla ja koska sekä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman ohjauksen että jatkokoulutuksen ja jatkosuunnitelmien ohjauksen toteutumisessa kummassakin oli parantamisen varaa.

5 URA- JA JATKO-OPINTOJEN OHJAUS OULUNSALON LUKIOSSA

Esittelen seuraavassa uraohjauksen ja jatko-opintojen ohjauksen toimenpiteet Oulunsalon lukiossa lukuvuonna 2006-2007. Merkillepantavaa on se, että ohjauksen luokkatunteja on lukujärjestyksessä vain ensimmäisessä jaksossa aloittavalle vuositasolle puolen kurssin verran ja että kuluva lukuvuotena on ohjauksessa otettu käyttöön oppikirja ”Lukiosuunta” ensimmäisellä vuositasolla. Kirjan tukemana on ensimmäisen vuoden ohjaus ollut turvallisempaa suunnitella ja toteuttaa, koska opetussuunnitelman mukaiset sisällöt ja aihepiirit löytyvät helposti eikä ohjauksessa enää

ole tarvinnut lukion aloittajien osalta toimia muualta löydetyn tai opinto-ohjaajan tekemän materiaalin varassa. Sen sijaan toisen ja kolmannen vuosikurssin osalta käytössä on edelleen ”irtomateriaali” monisteista tms., joka ei välttämättä informatiiviselta sisällöltään ole mitenkään vähäistä mutta jolta puuttuu yhtenäisyys ja jännevyyys.

5.1 Ensimmäinen vuositaso

Ensimmäisessä jaksossa lukion aloittajia perehdytetään lukio-opintoihin ja niiden kannalta hyödyllisiin yhteistyötahoihin, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että ohjauksen tunteja pitävät opinto-ohjaajan ja ryhmäohjaajan ohella vierailijat, kuten esimerkiksi terveydenhoitaja, kielten opettaja, matemaattisten aineiden opettaja, kirjaston informaattikko, Suomen lukiolaisten liiton edustaja ja nuorisotoimen edustaja. Vierailijoiden informaatiotilaisuudet eivät sivua ura- ja jatko-opintojen ohjausta.

Opinto-ohjaajan ja kunkin ryhmän ryhmäohjaajan käsittelemiä asioita ovat mm. opintopäivävyri; ainevalintakortti ja kurssitarjotin tuntikaavioavaimineen; kontrolli pakollisten kurssien valinnasta; opiskelutekniikat, opiskelun pinta- ja syväsuuntautuneisuus ja tehokas ajankäyttö; koeviikko ja esseen kirjoittaminen sekä alustavia ajatuksia jatko-opintosuunnitelmasta lukion jälkeen ja tiedonhaluisille lisäinfoa kiinnostavista jatko-opinnoista. Kokemus on osoittanut, että reilulla puolella lukion aloittajista on jonkinlainen hatara ajatus tässä vaiheessa lukion jälkeisestä suuntautumisesta. Vain muutama taas haluaa hankkia lisätietoa opinto-ohjaajan kautta jatko-opinnoista. Koska ollaan aivan lukio-opintojen alussa, ei ole mitään pakottavaa syytä painottaa lukion jälkeistä opiskelua. Riittää, että lukio tulee tutuksi.

Ennen seuraavaa aloittavien ryhmien yhteistä ohjausta loka-marraskuussa konkretisoituu ura- ja jatko-opintojen ohjaus poikkeuksetta muutaman aloittajan kohdalla jo elo-syyskuussa: poissaoloja enemmän kuin läsnäoloja kurseilta, opettajien kyselyjä opiskelijan perään ja lopulta lukiolla palaveri, jossa opiskelija huoltajineen on läsnä. Varsin usein päädytään siihen, että opinto-ohjaaja sopii opiskelijalle tapaamisen ammatinvalintapsykologin kanssa. Yleensä ottaen ammatinvalintapsykologille menijöillä on taustalla terveydellisiä tekijöitä, motivaation puutetta poissaoloineen, heikkoa koulumenestystä tai epärealistisia tavoitteita urasuunnittelussa, jotka voivat lähtökohtaisesti ilmetä jo lukion valintana toisen asteen oppilaitokseksi.

Syyslukukauden informaatiotilaisuudessa loka-marraskuussa opinto-ohjaaja käsittelee teemoina koulunkäyntiä ja sen vaatimuksia, opiskelutekniikkaa ja jaksamista sekä ensimmäistä kertaa jatkumoa lukion ainevalinnat – ylioppilaskirjoitukset – lukion jälkeiset jatko-opinnot. Jatkumoa on hyvä havainnollistaa esim. esittelemällä opiskelijoille yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen viimeisimmät valintaoppaat ja ottamalla sieltä muutama esimerkki vaikkapa ns. muotitutkinnoista ja niihin hauista: millaiset sisäänpääsy/soveltuvuuskokeet ovat ja erityisesti se, mistä ylioppilaskirjoituskokeista tai päättöarvosanoista saa pisteitä ko. opintoihin haettaessa. Yleensä informaatiota seuraavina päivinä lukion aloittajia käy tavallista enemmän opinto-ohjaajan luona hankkimassa tietoa suunnittelemissaan jatko-opinnoista ja/tai ammasteista.

Seuraavan informaatiotilaisuuden ajankohta on tammi-helmikuun aikana. Nyt opinto-ohjaajan informaatio on tähdätty helmikuun lopussa tehtäviin toisen vuoden ainevalintoihin, joiden kautta jatkumoa lukion ainevalinnat – ylioppilaskirjoitukset – lukion jälkeiset jatko-opinnot on loogista ja aktuaalia ottaa käsittelyyn uudemman kerran. Hyvänä havaintomateriaalina toimivat oppikirjan ylioppilastutkintoa ja lukion ainevalintoja käsittelevät kohdat, joiden yhteydessä on käyty läpi lukion oppiaineista aloihin ja kattavammin vieläpä aloista lukion reaaliaineisiin välttämättömiä ja hyödyllisiä lukiovalintoja. Informaation lopuksi on tarpeen vielä ottaa esille yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valintaoppaista muutama hakuesimerkki sisäänpääsy/soveltuvuuskokeineen ja pisteytettävine ylioppilaskirjoituskokeineen/ päättöarvosanoineen.

Ensimmäisen vuositason viimeinen ohjauksellinen toimenpide on ryhmäohjaajan jokaiselle ryhmänsä opiskelijalle tekemä haastattelu käyttäen apuna opinto-ohjaajan laatimaa kyselylomaketta. Tarkoitus on, että kukin opiskelija vastaa lomakkeen kysymyksiin etukäteen ja käy sitten vastauksensa ryhmäohjaajan kera läpi. Kysely toimii toisaalta osaksi myös opiskelijahuollollisena välineenä:

- 1) Oletko tehnyt mielestäsi riittävästi työtä lukio-opintojen eteen? Mikä on mielestäsi riittävästi? Minkä kurssien arvosanoihin olet tyytyväinen? Mitkä kurssit ovat mielestäsi menneet alakanttiin?
- 2) Millä tavalla valmistaudut eri oppiaineiden oppitunneille? Ts. miten luet eri aineiden läksyt? (kielet, matematiikka, reaaliaineet)
- 3) Millainen on lukutekniikkasi? Entä opiskelutekniikkasi? Miten opit parhaiten?
- 4) Oletko lipsunut ensimmäiselle vuodelle tekemästäsi opintosuunnitelmastasi (=kurssivalinnoistasi)? Miten? Miksi?
- 5) Miten arvioit eri aineista saamiasi arvosanoja? (paremmin kuin odotin; odotetusti; huonommin kuin odotin)

- 6) Onko sinulla vaikeuksia omaksua ja oppia uusia asioita jossakin oppiaineessa? Missä? Tarvitsetko siihen tukiovetusta?
- 7) Oletko potenu koejännitystä/stressiä/väsymystä/alavireisyyttä? Kuinka paljon nukut? Harrastatko liikuntaa? Syötkö oikein/riittävästi?
- 8) Oletko harkinnut, mitä aineita suoritat yo-kirjoituksissa ja milloin?
- 9) Hallitsetko vapaa-ajan käyttöäsi vai se sinua? Miten jaat vapaa-aikasi läksyjen, ystävien ja harrastusten välillä?
- 10) Keskusteletko huoltajiesi kanssa lukio-opinnoistasi ja tulevaisuuden suunnitelmistasi?
- 11) Mitä sinulle merkitsevät vapaus, vastuu ja itsenäisyys?
- 12) Miten käytät rahaa?
- 13) Mihin aiot pyrkiä opiskelemaan lukion jälkeen? Mikä on haaveammattisi? Millainen käsitys sinulla on haaveammattisi työllistäväydestä?
- 14) Mikä erottaa unelmat todellisuudesta?

Hyviä oheisapuvälineitä haastattelua varten ryhmänohjaajalle ovat opiskelijan viimeisin todistus ja lukuvuoden kurssivalintalista. Kysymyksistä 8 ja 13 ryhmänohjaajat tekevät opiskelijakohtaisen listauksen, jonka opinto-ohjaaja vie kunkin opiskelijan opisivulle koulun hallinto-ohjelmaan, josta tietoja voidaan hyödyntää toisen ja kolmannen opiskeluvuoden ura- ja jatko-opintojen ohjauksessa.

5.2 Toinen vuositaso

Syyslukukauden alussa opinto-ohjaaja järjestää toisen vuositason opiskelijoille kyselyn toivotuista ammattikorkeakoulu- ja yliopistovierailijoista. Kyselyn suosituimmat opinto-ohjaaja kutsuu mahdollisuuksien mukaan lukiolle vierailulle esittelemään oman organisaationsa seuraavan opinto-ohjaajan lähettämän ohjeistuksen perusteella:

- esiteltävän yliopiston/ammattikorkeakoulun kaikki tiedekunnat/koulutusalat läpilueltuina
- vierailijan esittelemän tiedekunnan/laitoksen/koulutusalan hakuprosessi sisäänpääsy/soveltuvuuskokeineen ja hakupisteitä tuottavine lukion yo-kirjoituskokeineen/päätöarvosanoineen
- yliopisto/ammattikorkeakouluopiskelun luonne ja sivuaineet/vaihtoehtoiset/vapaasti valittavat osat
- keskimääräinen valmistumisaika
- mihin tehtäviin valmiuksia
- miten työllistyy; millaisia tulevaisuudennäköaloja koulutuksen käyneillä on
- jatko-opinnot
- tiedekunnasta/laitokselta/koulutusosalta toiseen vaihto kesken opintojen

Samana vierailijakyselyn yhteydessä opinto-ohjaaja esittelee toisen vuosikurssin opiskelijoille mahdollisuuden käydä syksyn tai tulevan kevään aikana tutustumassa jatko-opintojen ja ammatillisen suuntautumisen kannalta kiinnostavaan oppilaitokseen, yritykseen tai muuhun työpaikkaan. Tutustumista varten opinto-ohjaaja jakaa opiskelijoille laatimansa materiaalit (liitteet 1 ja 2): ensimmäisessä on ohjeistus tutustumisen suorittamiseksi, erilleen leikattavat poissaoloselvitys-osio opettajille ja tarvittaessa huoltajan lupa –osio alaikäiselle opiskelijalle. Toiseen materiaaliin opinto-ohjaaja on kerännyt tutustumisesta tehtävään raporttiin vaadittavat tiedot.

Opinto-ohjauksen valinnaisesta kurssista puolet on sijoitettuna syksyyn toisen vuositason opiskelijoilla. Tällöin kurssilla vierailee paikallisia ammatinharjoittajia, jotka ovat yhtä lailla opiskelijoille tehdyn kyselyn perusteella opinto-ohjaajan kutsumia. Vierailijat käsittelevät esittelyissään alueellisen työelämän kysymyksiä sekä ammatti- ja uratietoutta oman työnsä lähtökohdista.

Toisen vuositason kevätlukukauden alussa tammikuun aikana opinto-ohjaaja pitää opiskelijoille kyselyn, jolla selvitetään alustavasti ylioppilaskirjoitusten suunnitelma kirjoitettavine aineineen ja hajautuksineen. Samassa yhteydessä opinto-ohjaaja havainnollistaa jatkumoa lukion ainevalinnat – ylioppilaskirjoitukset – lukion jälkeiset jatko-opinnot ottamalla esimerkkejä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen valintaoppaista sisäänpääsy/soveltuvuuskokeista ja hakupisteitä tuovista ylioppilaskirjoituskokeista/päätöarvosanoista.

Kevään mittaan opinto-ohjaaja haastattelee jokaisen toisen vuosikurssin opiskelijan joko kahdestaan tai pienryhmässä sen mukaan, kuinka opiskelija haluaa. Haastattelun teemoja ovat mm. ylioppilaskirjoitusten suunnitelman läpikäynti; kurssisuoritusten kontrolli; yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yleisoppaiden ja edellisvuoden valintaoppaiden jakaminen ja lukuohje; muutaman keskeisimmän ura- ja jatko-opintojen ohjauksen linkin esittely ja läpikäynti netistä; ammatinvalintapsykologilla käynnin esittely; opiskelijan omien jatko-opinto- ja ammatillisten suunnitelmien kartoitus ja niistä kahteen perehtyminen kirjallisen materiaalin ja netin avulla muutamasta tärkeästä lähtökohdasta:

- edellisen vuoden valintaperusteet ja valintakoe verrattuna opiskelijan lukion suorituksiin, valintoihin ja yo-kirjoitusohjelmaan (www.oph.fi ; www.koearkisto.com)
- edellisen vuoden hakijamäärä ja sisäänpääsyprosentti (www.oph.fi)
- missä muualla vastaavaa koulutusta järjestetään (www.mol.fi/avo/)
- millaisiin työtehtäviin kyseisestä koulutuksesta työllistyy (www.ammattinetti.fi)
- millaiset ovat koulutuksen työllistymisnäköalat lähitulevaisuudessa (<http://eennakointi.fi/tyonhaku/info.htm>)
- millainen on alan palkkaus (www.ammattinetti.fi)

Lisäksi opinto-ohjaaja jakaa opiskelijoille monisteet (liitteet 3 ja 4) jatko-opintojen suunnitelman toteutukseen ja kurssimäärän itsenäiseen seurantaan abivuotena. Lopuksi opinto-ohjaaja selvittää, onko opiskelija käynyt tai aikeissa lähteä tutustumaan jatko-opintojen ja ammatillisen suuntautumisen kannalta kiinnostavaan yritykseen tai oppilaitokseen.

5.3 Kolmas ja neljäs vuositaso

Kolmannen ja neljännen vuositason opiskelijoiden jatko-opintojen ohjaus ja uraohjaus eivät poikkea toisistaan. Tarkoitus siis on, että samat informaatiotilaisuudet, joissa kolmannen vuositason opiskelijat käyvät, koskevat myös neljännen vuositason opiskelijoita. Syyslukukauden ensimmäisessä ohjauksen yhteisessä tilaisuudessa opinto-ohjaajalla on muutama keskeinen teema: selvittää opiskelijoista ne, joilla jatko-opintosuunnitelma on selvillä, ja ne, joilla ei; sopia viimemainittujen kanssa ohjausajat ja tarvittaessa ohjata edelleen ammatinvalintapsykologille; antaa materiaalia ja tietoa työvoimatoimiston palveluista; varmistaa, että kaikilla on monisteet jatko-opintojen suunnitelman toteutukseen ja kurssimäärän itsenäiseen seurantaan. Muilta osin opiskelijoiden jatko-opintojen ohjaus ja uraohjaus perustuvat heidän omaan aktiivisuuteensa sekä hankkia tietoja opinto-ohjaajan toisena opiskeluvuotena antaman ohjauksen perusteella että hakeutua tarvittaessa opinto-ohjaajan luo. Lisäksi jokin valmennustiimeistä käy lukiolla pitämässä abivuoden infotilaisuuden, jonka sisältöjä ovat ylioppilaskirjoituksiin valmistautuminen ja jatko-opintoihin haku. Kolmannen vuositason jatko-opintojen ohjaukseen ja uraohjaukseen kuuluu vielä syyslukukaudella käynti Oulun yliopiston abipäivillä.

6 OULUN SALON LUKION UUSI OHJAUKSEN SUUNNITELMA

Vuoden 2003 syksyllä aloitettiin Oulunsalon lukiossa suunnittelutyö uutta opetussuunnitelmaa varten. Opettajakunta jaettiin tiimeihin eri aihealueiden mukaan. Itse kuuluiin ohjauksen suunnitelman tiimiin, ja roolini siinä oli toimia toisaalta tiimissä kahden muun opettajan kanssa ja toisaalta käydä keskustelua rehtorin ja muiden opettajien kanssa siitä, mitä uusi ohjauksen suunnitelma tulisi pitämään sisällään. Käytännössä tämä tarkoitti tiedottamista ohjauksen suunnitelman kulloisestakin vaiheesta ja kommenttien pyytämistä ja niiden huomioimista tehtäessä ohjauksen suunnitelmaa eteenpäin. Olin ohjauksen suunnitelman ryhmästä myös se jäsen, joka ylläpiti ja päivitti viimeisimmän version. Opettajakunta kommentoi ohjauksen suunnitelmaa mm. opettajaainkokouksissa, yhteisissä ops-palaverissa ja pienimuotoisissa välituntikokouksissa. Varsin tavallista oli se, että pohdin ohjauksen suunnitelmaa myös yhdessä rehtorin kanssa. Erityisesti nämä tapaamiset olivat vasta aloittaneelle opinto-ohjaajalle mitä parasta lukio-ohjauksen kokonaiskuvan luomista.

Uusi ohjauksen suunnitelma jakautuu toimijakohtaiseen ja vuositasoittaiseen malliin. Suunnitelma on kokonaisuudessaan selkeä esitys siitä, mitä kenenkin tulee tehdä ja milloin. Oulunsalon sivistyslautakunta antoi suunnitelmalle tunnustusta hyväksyttyään sen kokouksessaan.

6.1 Toimijakohtainen malli

Rehtori

- tekee kurssitarjottimen ja perusrhytmät
- hyväksyy opintosuunnitelman muutokset (kielet ja matematiikka; lukiotutkinnon kesto yli 3 vuotta)
- seuraa kurssimäärien kehitystä
- ohjaa opiskelijoita tarvittaessa

- tiedottaa ja ohjaa ylioppilaskirjoituksiin liittyvät asiat
- suunnittelee tenttilistat yhdessä opinto-ohjaajan kanssa
- tarkastaa oikeuden osallistua ylioppilaskirjoituksiin
- tarkastaa opiskelijan kokonaiskurssimäärän päättötodistusta varten
- hyväksilukee toisessa oppilaitoksessa suoritettut kurssit yhdessä aineenopettajan kanssa
- hyväksilukee vaihto-oppilasvuonna suoritettut kurssit yhdessä aineenopettajan kanssa
- osallistuu verkosto-oppilaitosten yhteiskokouksiin
- ylläpitää opiskelijahallinto-ohjelmaa
- päättää opiskelijan oikeudesta kurssin itsenäiseen suoritukseen

Ryhmänohjaaja

- seuraa poissaolojen yhteismäärää jaksotodistuksesta ja ottaa tarvittaessa kotiin yhteyttä
- lähettää opiskelijan huoltajalle tiedon etenemisestestä jaksittäin (koskee alla 18-vuotiaita)
- jakaa ja kerää etenemisreitilukujärjestykset
- ohjaa kurssivalintoja
- seuraa opiskelijan kurssikertymää ja puuttuu ongelmiin. ilmoittaa tarvittaessa opinto-ohjaajalle
- kontrolloi opiskelijoiden etenemisesteitä ja kurssivalintojen toteutumista

Aineenopettaja

- ohjaa kurssivalintoja omassa aineessaan
- antaa opiskeluteknisiä ohjeita lukio-opiskelusta, koeviikosta ym.
- antaa ohjausta yo-kokeisiin ja jatko-opintoihin oman aineensa osalta
- kertoo kurssin arviointikriteerit
- seuraa opiskelumenestystä (etenemisesteet ja muut ongelmat; informointi ensin ryhmänohjaajalle ja sitten opinto-ohjaajalle) ja ohjaa tarvittaessa
- hyväksilukee toisessa oppilaitoksessa suoritettut kurssit yhdessä rehtorin kanssa
- hyväksilukee vaihto-oppilasvuonna suoritettut kurssit yhdessä rehtorin kanssa
- seuraa poissaoloja ja kerää poissaoloselvitykset
- päättää alustavasti opiskelijan itsenäisestä suorituksesta ja määrittelee vaadittavat tehtävät

Opinto-ohjaaja

- selvittää opintojen keskeyttämisen syyn
- huolehtii opiskelijoiden yhteisvalinnasta ja urasuunnittelusta
- informoi jatko-opinnoista eri oppilaitoksissa
- pitää luokkatunnit, joihin suunnittelee sisällöt lukuvuoden alussa
- antaa henkilökohtaista ohjausta
- tiedottaa ja ohjaa ylioppilaskirjoituksiin liittyvät asiat
- järjestää 9. luokkien infon ja abi-infon
- seuraa opiskelumenestystä neljättä vuotta opiskelevilta ja niiltä, jotka ryhmänohjaaja ohjaa opinto-ohjaajalle
- pohtii opiskelijoiden mahdollisuuksia suorittaa kursseja toisessa oppilaitoksessa
- toimii yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa
- organisoii eri oppilaitosten esittelytilaisuudet
- vastaa tutoreista
- ohjaa kurssivalintoja
- seuraa opiskelijoiden kurssikertymiä
- huolehtii vanhempainilloista ja niiden sisällön suunnittelusta
- hyväksyy opintosuunnitelman muutokset (kielet ja matematiikka; lukiotutkinnon kesto yli 3 vuotta) yhdessä rehtorin kanssa
- ylläpitää opiskelijahallinto-ohjelmaa
- suunnittelee tenttilistat yhdessä rehtorin kanssa

6.2 Vuositasoittainen malli

1. vuosikurssilla olevien ohjaus

- Opinto-ohjaaja ja ryhmänohjaajat perehdyttävät opiskelijat ainevalintakortin, kurssitarjottimen ja tuntikoodiavaimen käyttöön sekä esittelevät opintopäivyrin.

- Opinto-ohjaaja ja ryhmäohjaajat esittelevät opiskelutekniikoita sekä painottavat motivaation, asenteen ja suunnitellun ajankäytön merkitystä.
- Ensimmäisen jakson aikana opinto-ohjaaja organisoi kieltenopettajan, matemaattisten aineiden opettajan, kirjaston edustajan, nuorisotoimen edustajan, Lukiolaisten liiton edustajan ja terveydenhoitajan pitämän infon.
- Opinto-ohjaaja ja ryhmäohjaajat pitävät infon koeviikosta sekä etenemisreittiin liittyvistä asioista. Aineenopettajat valmentavat koevastauksen kirjoittamisessa.
- Ryhmäohjaajat keräävät kunkin jakson kahdella viimeisellä viikolla ryhmänsä etenemisreittimuutokset, jotka opinto-ohjaaja vie Wilmaan.
- Opinto-ohjaaja ja ryhmäohjaajat kontrolloivat kurssien kertymistä ja etenemisesteitä.
- Aineenopettajat pitävät seuraavan vuoden kurssien valintojen ja sisältöjen infon maaliskuun puoliväliin mennessä.
- Ryhmäohjaajat haastattelevat ryhmiensä opiskelijat käyttäen apuna opiskelijan ennakkoon täyttämää kyselylomaketta.
- Ryhmäohjaajat tapaavat ryhmänsä jokaisen opiskelijan kerran lukukaudessa käyttäen apuna yhteistä kyselylomaketta.
- Rehtori, opinto-ohjaaja ja ryhmäohjaajat järjestävät syyslukukauden alussa ennen ensimmäistä koeviikkoa vanhempainillan lukio-opiskelusta.
- Opinto-ohjaaja organisoi koko koulun vanhempainillan lokakuussa ja huhtikuussa.

2. vuosikurssilla olevien ohjaus

- Opinto-ohjaaja pitää luokkatunteja, joilla mm. perehdytään eri ammattialoihin ja jatko-opintoihin, sekä jakaa opiskelijoille jatko-opintoja käsittelevän kyselylomakkeen.
- Opinto-ohjaaja haastattelee kunkin opiskelijan vähintään kerran lukuvuodessa käyttäen apuna opiskelijoille jaettua jatko-opintoja käsittelevää kyselylomaketta.
- Ryhmäohjaajat tapaavat ryhmänsä jokaisen opiskelijan vähintään kerran lukuvuodessa käyttäen apuna yhteistä kyselylomaketta.
- Opinto-ohjaaja ja ryhmäohjaajat kontrolloivat kurssien kertymistä ja etenemisesteitä.
- Ryhmäohjaajat keräävät kunkin jakson kahdella viimeisellä viikolla ryhmänsä etenemisreittimuutokset, jotka opinto-ohjaaja vie Wilmaan.
- Opinto-ohjaaja organisoi koko koulun vanhempainillan lokakuussa.
- Opinto-ohjaaja ja ryhmäohjaajat organisoivat kolmannen vuoden infotilaisuuden syksyn ja kevään yo-kirjoituksista heti vanhojen päivän jälkeen. Infossa käsitellään mm. ilmoittautumista, pakollisia kursseja, kirjoituskertoja, kompensatiota, kokeiden tasovaihtoehtoja, lukihäiriötä ja sen vaikutuksia sekä kirjoituksia edeltäviä tenttejä.
- Aineenopettajat pitävät seuraavan vuoden kurssien valintojen ja sisältöjen infon maaliskuun puoliväliin mennessä.
- Opinto-ohjaaja organisoii ylioppilaskirjoitusten infon opiskelijoille ja heidän vanhemmilleen huhtikuussa.
- Opinto-ohjaaja kutsuu lukiolle vierailijoita mm. eri oppilaitoksista ja yrityksistä. Myös koulun entiset oppilaat voivat vieraila koululla kertomassa omasta urastaan. Lisäksi opinto-ohjaaja voi järjestää jatko-opintoihin liittyviä videoesityksiä kevätlukukaudella.

3. ja 4. vuosikurssilla olevien ohjaus

- Opinto-ohjaaja ja ryhmäohjaajat kontrolloivat opiskelijoiden kurssikertymän vähimmäismäärän karttumista asiaankuuluvalla lomakkeella sekä etenemisesteitä.
- Ryhmäohjaajat pitävät lukuvuoden ensimmäisellä viikolla infon tärkeistä muistettavista asioista ja päivämääristä.
- Opiskelijoille pidetään jatko-opinnoista ja niihin hakeutumisesta sekä opintososiaalisista eduista info, jonka opinto-ohjaaja organisoii.
- Ryhmäohjaajat tapaavat ryhmänsä jokaisen opiskelijan syyslukukaudella käyttäen apuna yhteistä kyselylomaketta.
- Opinto-ohjaaja kutsuu lukiolle vierailijoita mm. eri oppilaitoksista ja yrityksistä. Myös koulun entiset oppilaat voivat vieraila koululla kertomassa omasta urastaan. Lisäksi opinto-ohjaaja järjestää ammatinvalintaan ja jatko-opintoihin liittyviä videoesityksiä auditoriossa jaksoissa 1-3. Opiskelijoille toisena vuotena jaetun jatko-opintojen kyselylomakkeen ja kolmannen vuoden alussa jaetun kyselylomakkeen tulokset vaikuttavat vierailijoiden ja videoiden valintaan.
- Opinto-ohjaaja pitää luokkatunteja ja ohjaa henkilökohtaisesti jatko-opintojen suunnittelussa kolmannessa ja neljännessä jaksossa.
- Opinto-ohjaaja organisoii koko koulun vanhempainillan lokakuussa ja vierailukäynnit jatko-oppilaitoksiin.

7 URA- JA JATKO-OPINTOJEN OHJAUKSEN TOTEUMAN ARVIOINTIA JA NÄKÖALOJA

Uuden opetussuunnitelman ohjauksen suunnitelma Oulunsalon lukiossa on selkeä ja lepää rikkaan kokemuksen perustalla. Eri toimijoiden mallit sekä tiettyyn ajankohtaan sijoitetut toiminnot ovat perusteltuja, ja niiden välillä vallitsee looginen järjestys, voidaanpa niin toimijakohtaisesta mallista kuin vuositasoittaisesta mallista löytää hyvin keskeisenä jatkumon tavoite. Ura- ja jatko-opintojen ohjaus on huomioitu ohjauksen suunnitelmassa muun muassa, mutta käytännön toteutuma kärsii kahtalaisesta ongelmasta.

Ura- ja jatko-opintojen ohjaus jää liikaa muiden ohjauksen toimenpiteiden varjoon. Syykimppu on kausaalinen ja moninainen: ura- ja jatko-opintojen ohjauksesta vastaava opinto-ohjaaja hoitaa osaltaan niitä tehtäviä, jotka opetussuunnitelman mukaisesti kuuluisivat esimerkiksi ryhmäohjaajalle tai kuraattorille, jos kuraattori lukiolla olisi. Yhteisesti hyväksytyä opetussuunnitelmaa ei hyväksytä käytännön työkaluksi! Ohjauksen luokkatuntien puuttuessa opinto-ohjaaja ei pysty informoimaan sitä kaikkea, mitä suunnitelma pitää sisällään. Toisaalta oppilaitosvierailut lukiolle palvelisivat osaltaan tätä tehtävää, vaan kun ei ole niitä ohjauksen lukujärjestykseen sijoitettuja tunteja. Jonkinlaista apua tukalaan tilanteeseen tuo opinto-ohjauksen syventävä kurssi – sen valinneita opiskelijoita vain pitäisi olla monin verroin enemmän. Toiveita voi myös heittää valtakunnallisen URA PLUS -ohjauksen kehittämishankkeen suuntaan. Toistaiseksi sen anti on jäänyt jämerällä asenteella tehtyyn toimintamalliin ja sen käyttöön oton aikataulutukseen – tulevaisuus näyttää, löytyykö viimeistä puristusta eli rahaa varmasti erinomaisen ura- ja elämänsuunnittelun ohjauksen yhteistyön virittämiseksi Oulun alueella.

Toisaalta voisi väittää, että nykyinen ohjauksen suunnitelma ehkä kaipaisi jo railakasta päivitystä: ura- ja jatko-opintojen ohjausta pitäisi saada enemmän tarjolle ohjauksen suunnitelmaan jopa joidenkin muiden toimintojen kustannuksella. Kun olisi enemmän tarjolla, olisi todennäköistä, että nykyistä enemmän toteutuisi, vaikkakaan ei kaikki. Samalla ura- ja jatko-opintojen ohjaus saavuttaisi varmemmin opiskelijan. Selkeä indikaattori ura- ja jatko-opintojen ohjauksen etäisyydestä opiskelijoihin on se, että edes tarjottu mahdollisuus (liitteet 1 ja 2) käydä tutustumassa kiinnostavaan oppilaitokseen, yritykseen tai muuhun työpaikkaan ei kiinnosta kuin muutamaa harvaa. Ehkä suurin ongelma tällä hetkellä onkin siinä, että ura- ja jatko-opintojen ohjaus ei lukiossa yksinkertaisesti ”aukene” opiskelijalle – ohjauksen pitäisi vaikuttaa omalta itseltään ja ennen kaikkea näyttää omalta itseltään. Vähintäänkin radikaalia ja raflaavaa, mutta kuinka olisi ensimmäisen jakson perehdytys Oulunsalon lukion aloittajille ilman esimerkiksi kielten opettajan tai informaattikon luentoa ja niiden sijaan kolme lukion ensimmäistä työviikkoa tutustumassa ja informoitavana yrityksissä niihin ammatteihin, joihin lukiosta korkea-asteen kautta valmistutaan? Koska työelämä oikein kiinnostuu tulevista jäsenistään!?

LÄHTEET

- Lairio, M. & Puukari, S. (toim.) 2001. Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Lairio, M. 1988. Nuoruusiän kehitystehtävät ja oppilaanohjaus. Sosiaalisesti määräytyneiden kehitystehtävien ratkaiseminen lukionaloituvaiheessa ja opinto-ohjaajien käsityksiä toimenkuvastaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet. 2003.
- Nummenmaa, A. R. 2002. Ohjaus ammattina, osaamisena ja työprosessin osana. AVO 2001. Ammatinvalinnanohjauksen vuosikirja, 58-59.
- Numminen, U. 2000. Opinto-ohjauksen arviointi – lähtökohtia. AVO 2001. Ammatinvalinnanohjauksen vuosikirja, 45.
- Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Opetushallitus 2002. Opinto-ohjauksen tila 2002. Opinto-ohjauksen arviointi perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä koulutuksen siirtymävaiheissa. Arviointi 8/2002. Helsinki: Opetushallitus.
- Opetushallitus 2000. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Matkailualan perustutkinto. Määräys 20/011/2000. Helsinki: Opetushallitus.
- Stenström, M-L., Pöyliö, L. & Valkonen, S. 2002. Ura- ja rekrytointipalvelut toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa. Helsinki: Opetushallitus.

LIITE 1

04:lle tarjotaan mahdollisuus kevät/syyslukukaudella -06 käydä tutustumassa yksin/kaksin kiinnostavaan oppilaitokseen, yritykseen tai muuhun työpaikkaan, **mikä tukee lukion jälkeistä hakeutumista jatko-opintoihin ja siten itselle sopivan alan/ammatin valintaprosessia**. Tutustuminen kestää yhden koulupäivän, josta täytyy tuoda opolle tutustumiskohteen yhteyshenkilön täyttämä poissaoloselvitys (ks. alla), **joka myös alaikäisen opiskelijan huoltajan on nähtävä esitetytynä**. Sekä vierailukohteesta että ajankohdasta opiskelija sopii yhdessä opon kanssa.

Opiskelijan on itse – tarvittaessa opon avustamana – otettava yhteyttä valitsemaansa tutustumiskohteeseen ja sovittava sieltä yhteyshenkilö, jonka kanssa on selvitettävä järjestelyt. Matkakulut opiskelija maksaa itse. Alle 18-vuotiaan on tuotava opolle huoltajan allekirjoittama lupa (ks. alla).

Tutustuminen kestää vähintään **5 tuntia**, jolloin opiskelijaa perehdytetään vierailukohteessa. Opiskelija sopii ruokailusta yhteyshenkilön kanssa ja maksaa tarvittaessa sen itse. Opiskelija/opiskelijat laativat vierailusta **1,5-2 sivun raportin** opolta saamansa lomakkeen avulla. Raportti palautetaan opolle.

-----LEIKKAA-----

POISSAOLOSELVITYS

Opiskelijan nimi: _____

Lukion poissaolotunnit/opet: _____ / _____ / _____ / _____ / _____ / _____

Tutustumiskohde: _____

Yhteyshenkilö/virka-asema/ _____

s-posti/gsm: _____

Ajankohta: _____ . _____ . 200____, alk. klo _____

Yhteyshenkilön allekirjoitus: _____

(Yhteydenotot tarvittaessa: Oulunsalon lukion opinto-ohjaaja tapio.oinas@edu.oulunsalo.fi ; gsm 0405162359)

-----LEIKKAA-----

HUOLTAJAN LUPA

_____ (alle 18-vuotiaan opiskelijan nimi) saa luvan käydä tutustumassa

_____ (tutustumiskohde).

Huoltajan on ennen allekirjoittamista perehdyttävä tutustumisen toteuttamiseen ja tutustumiskohteeseen (ks. yllä).

_____ (huoltajan allekirjoitus) sähköposti: _____
(nimen selvennys)

gsm-nro: _____

-----LEIKKAA-----

LIITE 2

Oppilaitosraportista tulee käydä ilmi mm:

- hakuaika (kevällä/syksyllä)
- hakulomake postiin/netissä
- haku päättötodistuksella/yo-tutkintotodistuksella/molemmilla
- haussa pääsykoe/soveltuvuuskoee; koemateriaali itse etukäteen/koetilanteessa
- hyväksyttävien lkm; edellisen vuoden hakeneet/hyväksytyt
- asuntolamahdollisuus
- opiskeluaika; pk-pohjainen/yo-pohjainen
- suuntautumisvaihtoehdot/painotusmahdollisuudet
- mahdollisuus vaihtaa suuntautumista/painotuksia opintojen aikana
- työssäoppimisjakso(t)
- yhteisten aineiden/yleisopintojen/aineopintojen/ammattiopintojen/vaihtoehtoisten opintojen/vapaavalintaisten opintojen osuus tutkinnosta
- muualla samaa koulutusta
- mies/naisvaltainen ala
- mihin ammatteihin/aloihin/tehtäviin pätevyys
- jatko-opintomahdollisuudet
- työllistyminen
- alan/ammattien tulevaisuuden näköaloja

MUISTA pyytää tutustumisesi yhteydessä oppilaitoksen esittelymateriaalia, jonka liität raporttiisi.
Älä unohda raportistasi oppilaitoksen www-osoitetta.

LIITE 3

OULUN SALON LUKIO

ABIN JATKO-OPINTOSUUNNITELMA

Nimi: _____

Päivämäärä: _____

Koulutusala, jota haluan lähteä opiskelemaan

- opiskelupaikkakunnat:
- oppilaitokset:
- oppilaitos, jonka asetan suunnitelmissani 1. sijalle:

Hakeminen ja valinta

- miten koulutukseen haetaan?
- milloin koulutukseen haetaan?
- mistä ja milloin saa hakukaavakkeita?

Pääsyaatimukset (laske omat alkupisteesi)

- mitä otetaan huomioon lukion päättötodistuksesta?
- mitä otetaan huomioon ylioppilastutkintotodistuksesta?
- millainen on mahdollinen valintakoe?
- mitä kirjoja kokeeseen on luettava?
- missä ja milloin valintakoe pidetään?
- mitkä muut seikat painavat valinnassa? (työkokemus, asevelvollisuus/siviilipalvelus, muut opinnot, jotakin muuta)

Lisäksi

- koulutuksen sisältö (tutki oppaita ja oppilaitoksen kotisivuja)
- millaisista opinnoista koulutusohjelma koostuu?
- arvioitu opiskeluaika
- sisältyykö opintoihin työharjoittelua?
- mitkä lukioaineet tai muut seikat auttavat menestymään opinnoissa?
- jos et heti pääse opiskelemaan, mitä vaihtoehtoja sinulla on, joilla voit mahdollisesti helpottaa opiskelemaan pääsyäsi?

Alan sopivuus itselle

- millaisia kykyjä, lahjoja ja edellytyksiä sinulla on ko. alalle tai ammattiin? (etsi netistä tietoja alasta/ammattista – ammatinvalintatestin löydät osoitteesta www.mol.fi/avo/ .

LIITE 4 ABISEURANTA _____

_____ on suorittanut 2. opiskeluvuoden jälkeen _____ kurssia.

Kolmessa vuodessa valmistuakseen opiskelijalla pitäisi olla tässä vaiheessa **56** kurssia. Kolmannelle vuodelle jää tällöin **19** kurssia.

Lukiosta valmistuakseen opiskelijan on suoritettava **kaikki pakolliset kurssit** ja **vähintään 10 syventävää kurssia**. **Yhteensä siis vähintään 75 kurssia**. Lisäksi oppimäärän **pakollisista ja syventävistä kursseista vähintään 2/3 on suoritettava hyväksytysti**.

Huom! Jos ajallisesti viimeisen soveltavan kurssin arvosana on hylätty (4), sitä ei lasketa suoritettujen kurssien joukkoon (75).

SEURANTA

Kirjoita kurssien nimet.

- Ensimmäisen jakson aikana uusinta/rästikokeessa suoritettavat/suoritettut 1./2. vuoden kurssit:

Yhteensä: _____

- Kolmannen vuoden aikana suoritettavat kurssit:

1. jakso

2. jakso

3. jakso

4. jakso

5. ja 6. jaksossa suoritettavat kurssit:

Yhteensä: _____

- Neljännelle vuodelle jäävät kurssit:

Yhteensä: _____

SUORITTAMANI KURSSIMÄÄRÄ YHTEENSÄ: _____

YLIOPPILASKIRJOITUKSET

Osallistumisoikeus: Opiskelijalla on oikeus osallistua tutkinnon kokeeseen, kun hän ennen kirjalliseen kokeeseen osallistumistaan on opiskellut väh. asianomaisen oppiaineen pakolliset kurssit. Mikäli oppiaineessa ei ole pakollisia kursseja, riittää kolmen kurssin opiskelu vieraissa kielissä ja kahden kurssin opiskelu reaaliaineissa.

Aikataulu: Tutkinto on suoritettava enintään kolmen perättäisen tutkintokerran aikana.

Suoritan seuraavat yo-kokeet:

SYKSY -06

KEVÄT -07

SYKSY -07

